

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

29. desember 2015

Høring – Advokatlovutvalgets utredning NOU 2015:3 Advokaten i samfunnet

Vi viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 13. mai 2015 om Advokatlovutvalgets utredning NOU 2015:3 Advokaten i samfunnet.

Generelt

I mandatet til Advokatlovutvalget blir utvalget bedt om å foreta interesseavveiningen mellom samfunnets behov for kontroll og innsyn opp mot klientens behov for konfidensialitet, se pkt. 5 i mandatet på side 16:

”Videre skal utvalget foreslå en egen lovregulering av advokaters taushetsplikt herunder foreta en hensiktsmessig avveining mot det offentlige og andre legitime behov for informasjon (for eksempel påtalemyndigheten, skattemyndighetene, tilsynsmyndighetene og domstolene).”

Norsk Øko-Forum (NØF) kan ikke se at utvalget har foretatt en slik bred drøftelse og avveining som mandatet legger opp til, utover å fremheve at klienthensynet må gå foran informasjons- og kontrollbehovet for det offentlige - og den avveiningen utvalget har utført synes bare å ha medført forslag om sterkere advokatprivilegium.

Taushetsreglene i lovforslaget §§ 27, 28 og 18

Hovedregelen om taushetsplikten følger av lovforslagets § 27 første ledd, og gir både en rett og plikt til taushet om informasjon fra klienten. Utgangspunktet er at taushetsplikten gjelder for all informasjon knyttet til "advokatvirksomheten", jf. forslaget § 3.

Den «egentlige advokatvirksomheten»

Det er presisert i forslaget § 27 femte ledd at det gjelder et bevisforbud for det som defineres som den "egentlige advokatvirksomheten", jf. forslaget § 3 første ledd. For virksomhet utenfor den "egentlige advokatvirksomheten" og som faller inn under § 3 andre ledd, gjelder ikke bevisforbudet, og advokaten kan bli pålagt å gi opplysninger når det er klart forutsatt at opplysningsplikten går foran taushetsplikten, se kapittel 30 om merknader til § 27 femte ledd. Etter § 27 femte ledd andre punktum har klienten rett til å hemmeligholde materiale omfattet av de prosessuelle bevisforbudene også utenom prosess for domstolen. Dette gir klienten rett til å holde tilbake all informasjon som gjelder enhver form for kommunikasjon mellom advokaten og klienten.

På side 221 andre spalte fremgår det at utvalget foreslår å benytte uttrykket «i sitt virke» i stedet for «i sitt yrke». Vi oppfatter at dette etter en normal forståelse av uttrykkene kan innebære en betydelig utvidelse av omfanget av taushetsplikten, og vi er derfor uenig i forslaget fra utvalget. Vi mener at taushetsplikten bør knyttes til yrket som advokat og forholdet til klienten i egenskap av å være advokat.

Vi er av den oppfatning at taushetsplikten slik den foreslås av utvalget, er mer omfattende enn det privilegiet som følger av bevisforbudet pr. i dag og av EMK artikkel 8. Det erkjenner også utvalget på side 220. Ut fra de erfaringer som kontrollmyndighetene og påtalemyndighetene har, vil vi advare mot å utvide privilegiet til mer enn det som allerede er omfattet. Det bør etter vårt syn i denne sammenheng vurderes om forslaget til definisjon av advokatvirksomhet i § 3 kan gjøres mer presis. Dette gjelder særlig første ledd som vil være avgjørende for i hvilke tilfeller unntakene i § 28 kommer til anvendelse.

Det bør også spesifiseres hvilke forhold som ikke kan unntas f.eks primærdokumenter som f.eks fakturaer, betalingsdokumenter, kontrakter, samt korrespondanse og e-poster mv. fra internadvokater og styremedlemmer. Videre bør det presiseres at det kun gjelder når det dreier seg om advokatens klientforhold og at det ikke er tilstrekkelig å kopiere inn en advokat i en e-post eller å videresende e-post til en advokat som ikke har rollen som selskapets advokatforbindelse.

Det som etter vår vurdering er det viktige, er å sikre at man skal kunne søke rettslig bistand i fortrolighet, særlig når det gjelder i relasjonen mellom klient og forsvarer i en straffesak. Dette hensynet strekker seg etter vårt syn imidlertid ikke lengre enn til at det faktum som er fremstilt og innholdet i advokatens råd bør være taushetsbelagt. Vi mener derfor at «den egentlige advokatvirksomheten» er et bedre uttrykk for hvilke opplysninger som kan unntas. Det klargjør at opplysninger fra finansieringsrådgivning/formuesrådgivning, eiendomsmegling og rådgivning som ikke er juridisk/prosessuell, ikke hører hjemme i advokatprivilegiet, men likevel kan være omfattet av ordinær avtalt taushetsplikt.

Advokatlovutvalget mener at samme person ikke kan være både advokat og styremedlem. Imidlertid aksepterer utvalget at selskapet kan bruke samme advokatfirma, bare én advokat sitter i styret mens en annen advokat er selskapets advokatforbindelse. Selv denne rollefordelingen mener vi ut fra et kontrollsynspunkt er uheldig, da vi ikke uten videre kan se bort fra at de to utøverne selv påvirker hvilke dokumenter til/fra selskapet som skal falle inn under advokatprivilegiet. Vi tror advokatfirmaet som sådant gjør at disse advokatene får en binding til hverandre og til klienten som er uheldig for å kunne utøve en selvstendig styreinnsats/rådgivningstjeneste.

I den senere tid har vi sett en utvikling mot stadig større internasjonal åpenhet og mindre tro på at diskresjonsbestemmelser fører til riktige avgjørelser, slik Høyesterett la til grunn i Rt. 2010 side 1638. I stedet oppfattes slike bestemmelser i stadig større grad som en reell trussel, det være seg for skatteprovenyet, risikere terror, bekjempe korrupsjon mv. Det innebærer derfor også en trussel mot advokatene at advokatprivilegiet utvides. Advokatene vil kunne brukes som «shelters» for kriminelle – nettopp fordi advokatene selv ikke kan velge å gi disse opplysningene til myndighetene. Det bør ikke være tvil om at bl.a. skattemyndighetene skal kunne finne ut eierforholdet til penger og klientmidler i annet enn penger.

Informasjonsplikt om skattepakkeordninger

I den helt ferske 15 punkters handlingsplanen fra OECD (BEPS action plan) ligger det i Action 12 et forslag om at skattytere skal "disclose their aggressive tax planning arrangements". Dette er ordninger som allerede er iverksatt i flere land, se beskrivelsen i Skatteunndragelsesutvalget NOU 2009:4 i pkt 9.4. Nå har altså OECD anbefalt at landene tar i bruk en slik informasjonsplikt. Dette materialet vil ofte være utarbeidet av advokater (i advokatfirma, banker, advokat-, megler- og konsulentforetak). Forslaget vil ikke få noen betydning dersom det vil være mulig å unnta "all aggressive tax planning arrangements" utarbeidet av advokater. Av NOU 2009:4 fremgår det at man etter ordningen i Storbritannia pålegger brukeren opplysningsplikten dersom den kan unntas hos advokaten på bakgrunn av "legal privilege". Dette må bety at man skiller mellom hvor dokumentasjonen befinner seg – hos brukeren eller hos advokaten. Etter vår vurdering er det mye som tyder på at man her er nærmere en inndeling som nevnt i Skatteunndragelsesutvalgets forslag i NOU 2009:4, hvor den rene transaksjonsrådgivningen på et stadium før det er aktuelt med rettssak ikke er omfattet av taushetsplikten.

Etter vår vurdering er det et godt forslag som bør tas opp igjen. Det er også grunn til å tro at noen land forstår ordlyden «betrodd advokaten» mer direkte ved at skattepakker og transaksjoner/skatteråd som advokaten har tatt initiativet til og tilbudt klienten, ikke kan unntas fra skattemyndighetenes innsyn.

Utvalget vil utvide omfanget av taushetsplikten

Utvalget foreslår et utvidet omfang av taushetsplikten, noe som vil kunne vanskeliggjøre et effektivt kontrollarbeid for skattemyndighetene i mange saker. For å kunne ta stilling til sakens skatte- eller avgiftsrettslige sider er det vesentlig at den bygger på et mest mulig fullstendig og korrekt faktum. I noen tilfeller er det for å kunne fastlegge et korrekt faktum relevant å kjenne de vurderinger som er gjort om disposisjonens formål og motiver på et tidlig stadium. Dette kan også gjelde både i forhold til den skatterettslige og forretningsjuridiske bistanden som er ytet til klienten.

Det er et gjennomgående problem i kontrollarbeidet å få frem alle relevante forhold knyttet til faktum. Når det verken gis mulighet til å be advokaten eller klienten om opplysninger som kan ha relevans for vurderingen av disposisjonen, mens skattyter risikofritt kan levere det de ønsker til lignings- og avgiftsmyndighetene, vil dette kunne føre til en klar skjevhet i det faktagrunnlag som avgjørelsen skal bygge på. Som oftest vil klienten eller advokaten kun legge frem det som taler til klientens fordel, og samtidig holde tilbake opplysninger som kan føre til økt skatt eller avgift.

En aktuell problemstilling er at det ved gjennomgang av arkiv og regnskap i forbindelse med bokettersyn hos klienten blir funnet dokumenter og korrespondanse som viser at den kontrollerte har gitt uriktige opplysninger som har medført at det er beregnet feil skatt eller avgift ved fastsettelsen. Dersom utvalgets forslag blir lagt til grunn, innebærer det at når dokumentene eller korrespondansen er mellom klienten og en advokat, må kontrolløren se helt bort fra disse opplysningene ved utarbeidelse av bokettersynsrapporten. Dette vil også gjelde i tilfeller hvor det foreligger klar skatteunndragelse.

NØF viser til Skatteunndragelsesutvalgets forslag i NOU 2009:4 der det skilles mellom tre stadier av skatterådgivningen i forhold til taushetsplikten. Det de omtaler som det tidlige rådgivnings- og bistandsstadiet frem til innlevering av pliktige avgifts- og ligningsoppgaver til

det offentlige, er foreslått unntatt fra taushetsplikten, se NOU-en side 159 flg. De to andre stadiene, rådgivning og bistand på det etterfølgende kontrollstadiet og bistand ved rettssaker, skal fortsatt være underlagt en streng taushetsplikt.

Vi slutter oss til forslaget fra Skatteunndragelsesutvalget om at det bør være unntak fra taushetsplikten for opplysninger utarbeidet i forbindelse med bistand til planlegging eller gjennomføring av en transaksjon. Det legges også til grunn, i samsvar med forslaget, at opplysningsplikten ikke vil gjelde rene skatte- eller avgiftsrettslige vurderinger skattyter har gjort, eller advokatens råd av skatterettslig art. Som nevnt i BEPS action 12 er det ingen grunn til å unnta skatteplanleggingsopplegg som f.eks selges og distribueres som pakker.

Vi er enig i at selvstendige tjenester fra eksterne, revisorer, takstmenn, økonomer, ingeniører mv. ikke kan unntas fordi det er bestilt av eller kommer i kontakt med en advokat.

De aller fleste skattytere som utøver økonomisk virksomhet på et visst nivå vil søke råd hos advokat. Jo større mulighet skattyter har til å holde tilbake dokumenter som innbefattes under begrepet "advokatkorrespondanse", f.eks. due diligence-rapporter, jo større muligheter har man for å unndra skatt. Etter vår vurdering bør det foreligge særskilte forhold dersom tjenester fra andre enn advokaten skal unntas som «betrodd advokaten».

Utvalget foreslår at også internadvokater kommer inn under de strenge taushetspliktsreglene. NØF mener at det bør gjøres unntak fra taushetspliktsreglene og bevisforbudet for slike advokater. Vi viser til de momentene som EU-domstolen vektla i sin avgjørelse fra 2010 *Akzo Nobel mot Kommisjonen*, nemlig at internadvokaten, uansett hvilke garantier han har i forbindelse med utøvelsen av sitt yrke, ikke kan likestilles med en ekstern advokat på grunn av sitt lønnstakerforhold. Internadvokaten er avhengig av sin arbeidsgiver for å få sin lønn og videre karriere i firmaet, og må derfor rette seg etter firmaets strategier, noe som reiser tvil om vedkommendes muligheter for å handle med uavhengighet. Det eksisterer heller ikke et særskilt fortrolighetsforhold mellom foretakets internadvokat og foretaket selv – utover det som eksisterer mellom andre betrodde ansatte i foretaket – og foretaket.

Det bemerkes også at den foreslåtte taushetsplikten for advokater ikke er like streng for andre kvalifiserte rådgivere. Andre rådgivere kan være underlagt opplysningsplikt om en sak, mens advokaten vil være underlagt taushetsplikten for tilsvarende opplysninger. Skattyter får i så fall en sterk interesse i å velge en advokat som rådgiver fremfor andre som kan gi tilsvarende faglig bistand når disposisjonen eller transaksjonen skal vurderes og/eller gjennomføres. Dette kan føre til en uheldig konkurransevridning på bekostning av andre rådgivere i advokatenes favør. Dette er heller ikke heldig sett i et samfunnsperspektiv.

Etter forslaget til tredje ledd i § 28 vil den informasjonen som påtalemyndigheten har innhentet, ikke kunne videreformidles til skattemyndighetene. Vi vil i den sammenheng bemerke at i kjennelsen Rt. 2008 s. 158 fant Høyesterett at EMK artikkel 8 ikke var til hinder for utlevering av den aktuelle informasjonen når både advokat og klient var mistenkt for samme forhold.

Samarbeid mellom offentlige etater blir nå mer og mer vanlig bl.a. i det arbeidet som gjøres med å bekjempe arbeidslivskriminalitet og regjeringens strategi i den forbindelse. Det er derfor vårt syn at regelverket heller i større grad bør legge til rette for slik samarbeid i stedet

for å søke å begrense det. Samarbeidet mellom offentlige myndigheter som skatt og politi og påtale er nå såpass integrert at informasjonen bør utveksles.

Innsyn i klientkonti og økonomiske transaksjoner mellom advokat og klient

Utvalget foreslår at klientmidler skal plasseres på egen klientkonto i banken som opprettes i både klientens og advokatens navn. En slik løsning vi kunne være akseptabel for skattemyndighetene forutsatt at det ikke vil være noen beløpsgrense knyttet til dette. En beløpsgrense er helt uaktuelt, for da blir det for enkelt å omgå bestemmelsen. Vi stiller imidlertid spørsmål om et slikt forslag i det hele tatt kan være praktisk gjennomførbart, i tillegg til at det må være kostnads- og ressurskrevende for bankene å gjennomføre. Beløpene som skal settes inn på en klientkonto er av svært varierende størrelse, fra store erstatningsbeløp til svært små beløp f.eks i form av forskudd på advokathonorarer. I praksis vil dette måtte bety at det vil bli opprettet et stort antall med nye bankkontoer for hver enkelt advokat, en for hver klient, mens det i dag er en samlekonto for klientmidler. Slik omfanget av taushetsplikten er beskrevet av utvalget, skulle man også tro at dette både overfor banken og andre vil være å røpe klientforhold?

Det er imidlertid ingen grunn til å fjerne unntaket i ligningsloven § 6-2 nr. 2 og merverdiavgiftsloven § 16-2 (2) selv om det innføres en plikt til å opprette individuelle klientkonti. Kravene i ligningsloven § 6-2 nr. 2/merverdiavgiftsloven § 16-2 (2) om at bl.a. "...*hvem som er parter i overføringene...*" synes å være videre enn lovforslaget fra utvalget. Dette bør derfor utredes nærmere før de gjeldende reglene evt. endres. Dessuten vil det være tilfeller hvor advokaten uansett unnlater å opprette egne kontoer for hver enkelt klient, og da vil det fortsatt være behov for disse bestemmelsene. Videre vil det antakelig vanskelig la seg gjøre å forplikte advokaten og selskapet til å benytte norsk bank idet dette antakelig vil være i strid med EØS-regelverket. Det kan også være vanskelig for skattemyndighetene å få opplysninger fra utenlandske banker – også innen rimelig tid.

Dessuten er det viktig at skattemyndighetene også får tilgang til klientkontoen og reskontroen (kundespesifikasjonen) i advokatfirma for å ha muligheten til å kontrollere advokaten selv med tanke på hvordan forskudd på honorarer og mellomværende for øvrig er behandlet i regnskapet. Det er fullt mulig å skjule honorarer og forskudd på honorarer ved bruk av klientkonto, noe det også er eksempler på fra praksis.

Det bemerkes videre at dette i stor grad vil dreie seg om transaksjoner og disposisjoner på et tidlig stadium av saken - og som nevnt tidligere, er vi i utgangspunktet av den oppfatning at rådgivnings- og bistandsstadiet frem til innlevering av pliktige avgifts- og ligningsoppgaver bør være unntatt fra taushetsplikten.

Inntil høyesterettsdommen fra 2010, jf. Rt. 2010 s. 1638 var det uproblematisk for skattemyndighetene å kontrollere økonomiske transaksjoner mellom advokater og klienter på samme måte som for andre næringsdrivende, uten at det ble påberopt klientvern og taushetsplikt når det gjaldt opplysninger om pengeoverføringer, transaksjoner og mellomværender mellom advokat og klient, herunder også å få tilgang til kopier av fakturaer for advokathonorarer, betalingsdokumentasjon mv. Slike opplysninger ble innhentet både hos advokaten for kontroll av klientens skatteforhold, og hos klienten for kontroll av advokatens skattemessige forhold. Det å innhente tredjepartsopplysninger er en helt ordinær og mye brukt kontrollmetode av skattemyndighetene, og hvor det erfaringsmessig avdekkes betydelige unndragelser av skatt og avgift.

Rent prinsipielt finner NØF det vanskelig å forstå hvorfor opplysninger om klienters *økonomiske transaksjoner* skal være undergitt taushetsplikt overfor skattemyndighetene eller overfor påtalemyndighetene i straffesak. Skattemyndighetene og påtalemyndighetene i straffesak må kunne kontrollere økonomiske transaksjoner som advokater, eiendomsmeglere, regnskapsførere eller revisorer er involvert i, uansett om det hevdes å være på vegne av klienter eller ikke. Det er *pengetransaksjonene* som det ønskes innsyn i, ikke hvilke råd advokaten gir til sine klienter og som har krav på fortrolighet. Dersom skattemyndighetene ikke kan få innsyn i økonomiske transaksjoner mellom advokater og deres klienter, herunder klientkonto og klientansvarskonto som er en integrert del av advokatregnskapet, vil det kunne umuliggjøre kontrollen av advokatenes regnskaper, både av advokatenes egne inntekts- og formuesforhold og innberetning av merverdiavgift, og av kontrollen av klientenes skatteforhold.

Det er helt grunnleggende og nødvendig at skattemyndighetene har innsyn i økonomiske disposisjoner mellom transaksjonsmotparter, for eksempel mellom kunder og leverandører og hvem som er betaler og betalingsmottaker ved banktransaksjoner (såkalte reskontroopplysninger), jf. opplysningspliktsreglene i ligningsloven § 6-2 og merverdiavgiftsloven § 16-2.

Hensikten med bestemmelsene om opplysningsplikt for tredjeparter er å kunne kontrollere den ene partens transaksjoner (for eksempel kunden) med tilsvarende transaksjoner hos motparten (leverandøren). For å kunne kontrollere advokaters transaksjoner med sine kunder, herunder salærinntekter, må skattemyndighetene derfor vite *hvem* som er advokatens klienter og *hvilke transaksjoner* som skjer dem i mellom. Ved en eventuell kontroll av klienters advokatkostnader, må skattemyndighetene kunne innhente opplysninger hos advokaten om mellomværende, betalinger som har skjedd, kopier av fakturaer, betalingsdokumentasjon mv.

Det fremstår for oss som nokså ubegripelig at ikke skattemyndighetene skal kunne kontrollere størrelsen og riktigheten av påståtte advokatkostnader, og eventuelt fradrag for merverdiavgift hos en næringsdrivende ved å kunne innhente opplysninger om dette hos advokaten som har hatt oppdraget og fakturert den næringsdrivende for utførte advokattjenester. Innhenting av tredjepartsopplysninger har blitt mer aktuelt de siste årene pga. økende omfang av falske, fiktive eller uriktige dokumenter. Kostnader kamoufleres i større grad ved bruk slike dokumenter, og da er innhenting av tredjepartsopplysninger i praksis ofte den eneste måten å kunne kontrollere kostnaden på. Det synes lite verneverdig å gi en klient beskyttelse fra skatte- eller påtalemyndighetenes innsyn i opplysninger fra advokat om det foreligger et klientforhold eller om størrelsen på eventuelle advokattjenester, samt kopi av faktura og betalingsdokumentasjon. Hvordan skal man ellers kunne avdekke eventuelle falske, fiktive eller uriktige dokumenter i regnskapet til klienten, f.eks dersom klienten har forfalsket en advokatfaktura?

Slik bestemmelsen i ligningsloven § 6-2 nr. 2 og merverdiavgiftsloven § 16-2 (2) er formulert i dag, er det usikkert hvor langt opplysningsplikten for advokater rekker når det gjelder opplysninger om transaksjoner mellom advokat og klient, f.eks om advokathonorarer som ikke skal føres over klientkonto. Etter bestemmelsen er det opplysninger om pengeoverføringer, innskudd og gjeld, herunder hvem som er parter i overføringene som advokater og andre med lovbestemt taushetsplikt plikter å gi. Ut fra ordlyden i bestemmelsen er det derfor usikkert om opplysninger om advokathonorarer og betalinger fra klient til

advokat er omfattet av bestemmelsen. Skattemyndighetene og påtalemyndighetene i straffesak bør, som det er argumentert for ovenfor, ha tilgang til advokatens kundespesifikasjon (reskontro), kopier av salgsdokumentasjon (fakturaer) som er sendt til klientene og betalingsdokumentasjonen. Vi ber om at dette klargjøres, helst ved en presisering i lovteksten.

Det må fremstå som svært bemerkelsesverdig i et samfunn som vårt at advokater som den eneste yrkesgruppen ikke skal kunne være omfattet av det samme innsynet og kontrollen fra skattemyndighetene som andre yrkesgrupper, og at *advokatklinters økonomiske transaksjoner med advokaten* ikke skal kunne kontrolleres av skattemyndigheten eller av påtalemyndighetene i straffesak.

Rettsens samtykke ved kontrollundersøkelser

Advokatlovutvalget foreslår at begjæring om adgang til kontrollundersøkelse hos advokater må fremsettes for tingretten, og at retten skal treffe avgjørelse ved beslutning om kontrollundersøkelse skal settes i verk, jf. utvalgets forslag til ligningsloven § 6-5 nr. 2 og merverdiavgiftsloven § 16-6 (2), begges nytt fjerde til tolvte punktum. Utvalget har bl.a. begrunnet forslaget med at det er fare for misbruk av informasjon dersom det gis tilgang til advokatens arkiver, og at det derfor er nødvendig med rettsikkerhetsgarantier mot misbruk, se NOU-en punkt 15.7.4.7.

NØF kan vanskelig forstå hvorfor advokater som eneste yrkesgruppe skal ha en slik særskilt ordning for overprøving av om skattemyndighetene kan gjennomføre sin ordinære kontrollvirksomhet av en skattyters (advokats) skatte- og avgiftsmessige forhold. Vi er derfor uenig i dette forslaget fra Advokatlovutvalget.

Skattemyndighetene har avdekket til dels alvorlige og skatteunndragelser i advokatvirksomheter, hvor advokater bevisst har unndratt honorarer fra beskatning og merverdiavgift. Det har også vært saker som har vært så alvorlige at det har medført politianmeldelser for bokføringsovertredelser og skatte- og mva-unndragelser i millionklassen. Som andre skattytere bør ikke en advokat kunne unnta informasjon fra skattemyndighetenes innsyn dersom det dreier seg om en kontrollundersøkelse som er rettet mot advokatens egen ligning eller avgiftsberegning. Her vil det være særdeles viktig at skattemyndighetene får tilgang til informasjon om honorarinntektene, om mellomværende i form av både kunde- og leverandørreskontro og selvsagt det samlede ansvar advokaten hefter for slik at klientmidlene kan avstemmes.

Skattemyndighetene behøver ikke bevise at det foreligger mistanke om skatteunndragelse for at det skal besluttes å utføre en lignings- eller avgiftskontroll – og slik må det være i et selvangivelsessystem, som er basert på egendeklareringer av inntekter, formue og avgifter. Det er generelt viktig for etterlevelsen av skattereglene at kontrollen kan gjennomføres uten noen terskel, verken bevismessig eller beløpsmessig. Derfor blir det vanskelig å forstå hvorfor tingretten skulle involveres ved gjennomføringen av en skattekontroll hos en advokat og hvilket bidrag tingretten i så fall skulle gi. Hva er det da tingretten skal vurdere eller etterprøve? Ved kontroll av advokatens egen ligning og avgiftsberegning viker lovbestemt taushetsplikt, jf. ligningsloven § 6-1 nr. 3 og merverdiavgiftsloven § 16-1 (3), se også Rt. 2000 s. 788, så også når det gjelder taushetsplikten ved kontroll av advokatens egen ligning er det klare lovbestemmelser hvor skattemyndighetene selv kan beslutte og gjennomføre kontroll.

Dersom skattekontoret skal involvere tingretten ved en skattekontroll, vil det i praksis innebære at det innføres et mistankekrav. Skattekontoret vil da søke å unngå å belaste rettssystemet med unødig arbeid og legge inn et krav om at det må være mer eller mindre sannsynlighet for feil, før man pålegger tingretten den ytterligere arbeidsbyrden.

Terskelen for å fremsette begjæring om tilgang til advokatens arkiver for å kontrollere hans egen ligning vil i praksis kunne bli svært høy. Det kan tenkes at først når det foreligger klar mistanke om betydelig skatteunndragelse, vil det bli fremsatt begjæring for tingretten om kontrollundersøkelse. En begjæring vil, dersom lovforslaget vedtas slik det foreligger, måtte være svært godt begrunnet og basert på kvalifisert gode kontrollopplysninger. Når det som nevnt ikke er et mistankekrav – eller det klart ikke kan være et slikt krav i et massebasert selvdeklareringsystem - for å starte en kontroll, blir det nokså meningsløst å måtte involvere et allerede tungt belastet rettsapparat med ytterligere arbeidsoppgaver.

Vi finner også sammenligningen med konkurranseloven § 25 som lite treffende. § 25 omhandler beslag, noe som skattemyndighetene ikke har hjemmel til. Likeledes krever § 25 at det skal være mistanke om lovovertrødelse.

Det formål som ligger til grunn for skattemyndighetenes kontroller, nemlig utsjekkingen av at lover og regler på skatte- og avgiftsområdet etterleves, skulle vel tilsi et krav om lempeligere rettssikkerhetsgarantier for å være i samsvar med EMK artikkel 8, sammenlignet med f.eks. tilfeller av politiets ransaking og konkurransemyndighetenes bevissikring. Jo mer inngripende et tiltak er, desto større grunn er det til å fokusere på at tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier er etablert. En ordinær kontrollaktivitet fra skatte- og avgiftsmyndighetenes side burde derfor kunne aksepteres med lavere terskel når det gjelder behovet for rettssikkerhetsgarantier, enn de forhold utvalget her har sammenlignet med.

Forslaget om endring i ligningsloven § 6-5 andre ledd er dessuten lite presis når det viser til at andre lovbestemmelser skal gjelde "*så langt de passer*". Videre foreslås det at tingretten skal avgjøre om materialet er "*relevant for ligningssaken*", noe som vil innebære en prejudisiell prøving av hele saken. Dette kan ikke være en hensiktsmessig arbeidsmåte. Dagens regler om klage på bokettersyn til Skattedirektoratet og en etterfølgende domstolskontroll, er etter vår mening tilstrekkelig for å oppnå de nødvendige rettssikkerhetsgarantiene.

Hvitvasking

Utvalget foreslår at innrapportering av mistenkelige transaksjoner fra advokater skal skje til *Advokatsamfunnet* e.l., dvs. et selvregulerende organ, se punkt 15.7.4.6. Advokaters plikt til innrapportering av mistenkelige transaksjoner følger i dag av hvitvaskingsloven § 4. Mellom 2007 og 2014 har antall mistenkelige transaksjoner som advokater har innmeldt til Økokrim ligget på kun 6-13 saker årlig. Med det store antallet transaksjoner advokater er involvert i, særlig forretningsadvokatene, er antall innrapporteringer svært lavt.

Tallene viser en tilbakeholdenhet fra advokaters side til å innrapportere mistenkelige transaksjoner, også i tilfeller som ikke gjelder den egentlige advokatrollen.

Det foreslås altså av utvalget at Advokatsamfunnet skal overta som mottaker av meldinger om mistenkelige transaksjoner under henvisning til *Michaud vs France*. Det er særlig rettens vektlegging av momentet om at rapporteringen skjedde til et selvregulerende organ, som motiverer utvalget til et slikt forslag, og at hvitvaskingsloven bør endres for å unngå strid på

dette punkt. Etter NØF sin vurdering, bør det i stedet arbeides for at det kommer flere meldinger om mistenkelige transaksjoner fra advokatene, og at norske advokater opptrer lojalt og etterlever de viktige hvitvaskingsreglene.

Under henvisning til at det i påfallende liten grad skjer innrapporteringer etter hvitvaskingsloven fra advokater i dag, fremstår utvalgets forslag som en svekkelse av formålet med hvitvaskingsloven. Med henvisning til de alvorlige problemer som følger med internasjonale transaksjoner og skatteparadis, samt det økende problemet vi ser med den organiserte multikriminaliteten på tvers av landegrensene, fremstår forslaget dessuten som et tilbakeskritt i kampen mot økonomisk kriminalitet – og annen alvorlig kriminalitet som terrorfinansiering og korrupsjon, særlig sett i sammenheng med at utvalget foreslår et mer begrenset innsyn i klientkontoer enn det vi har i dag.

Med hilsen
for Norsk Øko-Forum
Jan-Egil Kristiansen
leder faglig utvalg